

Szerzenie się chrześcijaństwa i становienie Kościoła sprawiły, że zostało opracowane obowiązujące w Kościele katolickim prawo. Znane jest jako prawo kanoniczne (kanon - podstawowa jednostka redakcyjna kościelnych aktów prawnych). Do rozstrzygnięcia sporów w ramach instytucji kościelnych zostały powołane sądy kościelne, zwane inaczej trybunałami. Na ten temat – rozmowa z ks. Cezarym Michem, wikariuszem sądowym Sądu I instancji dla diecezji grodzieńskiej.

Sąd kościelny działa w imieniu Kościoła. Jakie są w związku z tym jego zadania?

Poszanowanie praw człowieka jest obowiązkiem nie tylko ustawodawstwa świeckiego, lecz nade wszystko kościelnego i dlatego należy postępować nie tylko według norm proceduralnych, ale i z zachowaniem zasad sprawiedliwości, poszanowania godności ludzkiej, słuszności kanonicznej oraz miłości. Kanon 221 Kodeksu Prawa Kanonicznego mówi, że każdy wierny ma prawo do dochodzenia i obrony przysługujących mu uprawnień według przepisów prawa kanonicznego. Wierni, jeżeli zostali wezwani przed sąd przez kompetentną władzę, mają prawo, by byli sądzeni z zachowaniem przepisów prawa, stosowanych ze słusnością. Jednym z zadań i praw Kościoła jest troska o przestrzeganie sprawiedliwości i rozwój miłości. Sądy kościelne są powoływane po to, aby po ludzku realizować ideę Bożej sprawiedliwości. †

□□ Jaka jest struktura kościelnych instytucji sądowniczych na Białorusi?

Wraz z powstaniem i organizacją struktur kościelnych na Białorusi w latach 1989-1991 powołano Sąd Kościelny dla katolików mieszkających na terenie ówczesnej BSRR. Funkcjonował on do końca 1993 r. W dniu 18 stycznia 1994 został powołany Międzydiecezjalny Trybunał Sadowy, który swoim zasięgiem obejmował diecezję grodzieńską i administracje apostolskie na terenie Rosji Europejskiej, Syberii i Kazachstanu. Jednocześnie Międzydiecezjalny Trybunał w Grodnie zaczął pełnić rolę trybunału apelacyjnego dla Międzydiecezjalnego Sądu w Mińsku. Obecnie w każdej diecezji jest swój sąd kościelny. Działalność Sądu w Grodnie obejmuje teraz tylko wiernych z diecezji grodzieńskiej. Jest on sądem I instancji, a zarazem pełni rolę trybunału apelacyjnego dla Międzydiecezjalnego Sądu w Mińsku. Co to w praktyce oznacza? Otóż osoba zainteresowana, która prowadziła proces o stwierdzenie nieważności swego sakramentalnego małżeństwa i przegrała sprawę, może wnieść apelację od wyroku do sądu II instancji. W przypadku wiernego z diecezji grodzieńskiej będzie to sąd w Mińsku. Aby sprawa została osądzona, muszą zapaść dwa zgodne wyroki w dwóch instancjach.

Jakie sprawy rozpatruje Międzydiecezjalny Sąd w Grodnie?

Powołany został, by zajmować się przede wszystkim rozpatrywaniem spraw, związanych z problematyką małżeńską. Obecny Kodeks Prawa Kanonicznego Jana Pawła II z 1983 r. zawiera 12 przeszkód małżeńskich. Kto z wiernych jest obciążony przeszkodą w rozumieniu prawa kanonicznego, nie może zawrzeć sakramentalnego małżeństwa. Jeżeli jednak przeszkoda była utajniona i doszło do zawarcia sakramentalnego małżeństwa, a związek się rozpadł, to tą sprawą zajmuje się Sąd Kościelny. Także mogą występować wady zgody małżeńskiej: brak dostatecznego używania rozumu, brak rozeznania oceniającego co do praw i obowiązków małżeńskich, psychiczna niezdolność przyjęcia istotnych praw i obowiązków małżeńskich, bojaźń i przymus, zgoda pozorna, zgoda warunkowa oraz błąd zgody.

Jak przebiega proces po złożeniu wniosku o wszczęcie sprawy o stwierdzenie nieważności zawarcia sakramentu małżeństwa?

Aby rozpocząć proces kanoniczny o orzeczenie nieważności małżeństwa, należy złożyć w kancelarii sądu prośbę – w nazewnictwie kanonicznym skargę powodową. W skardze oprócz danych personalnych osoby zainteresowanej należy opisać przyczyny rozpadu małżeństwa. Niewskazanie istotnej przyczyny, a więc przeszkody w rozumieniu prawa kanonicznego, spowoduje oddalenie takiej skargi. Kiedy skarga spełnia wszystkie kryteria, zostaje przyjęta, a wówczas rozpoczyna się proces kanoniczny. Do przeprowadzenia procesu zgodnie z wymogami prawa powołany zostaje trybunał kolegialny, którego członkowie będą brali udział w różnych etapach procesu. Jego częścią merytoryczną kieruje i nadzoruje ją przewodniczący trybunału. Jest on równocześnie sędzią. Oprócz niego występuje jeszcze dwóch sędziów, którzy po zapoznaniu się z aktami wydają wyrok. Małżeństwo jest sakramentem i cieszy się przychylnością prawa. Aby bronić świętości i nierozzerwalności węzła małżeńskiego, papież Benedykt XIV w 1741 r. powołał urząd obrony małżeństwa. Zadaniem obrońcy węzła małżeńskiego w procesie jest przedstawienie sędziemu argumentów, które można racjonalnie wskazać przeciwko nieważności tego węzła. W procesie bierze też udział notariusz. Proces w sądzie kościelnym ma inny charakter, niż w sądzie cywilnym. Strony i świadkowie przesłuchiwanie są indywidualnie. Proces nie ma charakteru publicznego. Podstawowym celem procesu kanonicznego jest wyjaśnienie, czy małżeństwo było zawarte ważnie czy nieważnie. Najistotniejsze jest dotarcie do prawdy.

Decyzja o zawarciu związku małżeńskiego jest bardzo poważna w życiu każdego człowieka. Co Ksiądz chciałby powiedzieć tym, którzy właśnie rozważają taką decyzję?

Chcę pouczyć wszystkich kandydatów do małżeństwa, by decyzję o wyborze współmałżonka podejmowali roztropnie, po głębokim zastanowieniu się i refleksji. Jest to decyzja wiążąca na całe życie. Ma wpływ zarówno na jakość życia osobistego, jak rodzinnego i społecznego.

Dziękuję Księdzu za rozmowę.